

Cirkulärnr: 11:23
Diariernr: 11/2514
Arbetsgivarpolitik: 11-2:11
Nyckelord: Lärare, förskollärare, legitimation, behörighet, arbetsrätt
Handläggare: Ulla Gummeson, Phia Moberg, Hans-Henrik Helldahl,
Christina Madfors
Avdelning: Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Sektion/Enhet: Arbetslivssektionen
Datum: 2011-05-02
Mottagare: Kommunstyrelsen
Landstingsstyrelsen
Regionstyrelsen
Medlem i Pacta
Arbetsgivarpolitik
Ansvarig för förskola
Ansvarig för grundskola
Ansvarig för gymnasieskola
Ansvarig för vuxenutbildning
Rubrik: Konsekvenser av skärpta behörighetsregler och
legitimation för lärare och förskollärare

CIRKULÄR 11:23

Arbetsgivarpolitik: 11-2:11

Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Arbetslivssektionen
Ulla Gummeson, Phia Moberg,
Hans-Henrik Helldahl, Christina Madfors

Nyckelord: Lärare, förskollärare,
legitimation, behörighet, arbetsrätt

Kommunstyrelsen
Landstingsstyrelsen
Regionstyrelsen
Medlem i Pacta
Arbetsgivarpolitik
Ansvarig för förskola
Ansvarig för grundskola
Ansvarig för gymnasieskola
Ansvarig för vuxenutbildning

Konsekvenser av skärpta behörighetsregler och legitimation för lärare och förskollärare

Inledning

Den 1 augusti 2010 trädde skollagen (2010:800) och lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) i kraft. Lagarna tillämpas på utbildning och annan verksamhet från och med **den 1 juli 2011**, om inte annat följer av lagen om införande av skollagen. När det gäller kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare ska lagen tillämpas från och med **den 1 juli 2012**.

Den 1 juli 2011 införs *behörighetskrav* för att anställas tills vidare som lärare och förskollärare¹ i skolväsendet.

Undantag görs för lärare som ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne (gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasienivå) eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

Den 1 juli 2012 införs *legitimationskrav* för att anställas tills vidare som lärare och förskollärare² i skolväsendet. *Behörighetskrav* ersätts då med *legitimationskrav*.

Undantag görs för lärare som ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne (gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasienivå) eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

---

¹ I den upphävda skollagen omfattade behörighetskravet endast förskollärare i förskoleklass som nu utvidgas till att omfatta även förskolan.

² Samma som fotnot 1.

Den 1 juli 2015 upphör rätten för lärare som anställts *före* den **1 juli 2011** och som inte har legitimation att självständigt besluta om betyg. Läraren/förskolläraren kan inte heller ha det yttersta ansvaret för den undervisning hon eller han bedriver efter den 1 juli 2015.

Den nya skollagen innebär som grund samma regler för alla huvudmän om inte avvikelser anges.

Legitimation för lärare och förskollärare

För att få legitimation krävs:

1. lärar- eller förskollärarexamen
2. att läraren/förskolläraren efter examen genomför ett introduktionsår i skola eller förskola
3. att läraren/förskolläraren under introduktionsåret har tillgång till mentor
4. rektors respektive förskolechefs godkännande

Först när läraren/förskolläraren har legitimation kan hon/han få tillsvidareanställning och självständigt ansvara för undervisningen och besluta om betyg. Undantagna detta är modersmåls lärare och yrkeslärare i gymnasieskolan etc.

Det är hos Skolverket lärare/förskollärare ansöker om legitimation. Till ansökan ska bifogas ett intyg som styrker den tid som läraren/förskolläraren arbetat i yrket. Intyget ska utfärdas av huvudmannen, rektor/förskolechef vid den eller de skolor/förskolor där läraren/förskolläraren har arbetat.

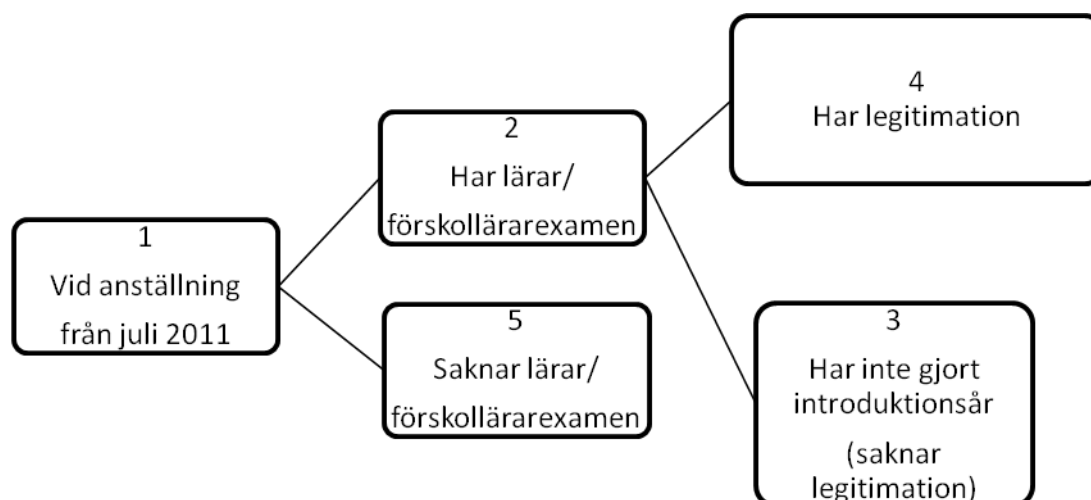
Skolverket ansvarar för legitimationsregistret och utfärdande av legitimation.

Vid Skolverket inrättas Lärarnas ansvarsnämnd för att pröva frågor som rör varning och återkallelse av legitimation. Det är Skolinspektionen som anmäler läraren/förskolläraren till Lärarnas ansvarsnämnd. Anmälan kan grundas på exempelvis oskicklighet, brottslighet eller sjukdom. Som ansvarig tillsynsmyndighet för skolan och förskolan är det Skolinspektionen som tar emot och utreder anmälningar från t ex elever, barn, föräldrar, kollegor, arbetsgivare och avgör om ett ärende ska anmälas vidare till Lärarnas ansvarsnämnd.

Nedan lämnas en redogörelse för de huvudsakliga ändringarna i nya skollagen utifrån olika anställningssituationer. Angivna laghänvisningar avser skollagen om inget annat anges.

Inför anställning av lärare och förskollärare från och med 1 juli 2011

Bilden illustrerar olika förutsättningar inför att en anställning ska ingås från juli 2011 och framåt. Numreringen i boxarna hänvisar till respektive underrubrik nedan.

1. Inför anställning av lärare och förskollärare som ska bedriva undervisning från den 1 juli 2011 respektive den 1 juli 2012

Behörighetskrav införs den 1 juli 2011

Arbetsgivaren ska för undervisning använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som hon eller han ska bedriva (2 kap. 13§ med undantag i 2 kap. 17§ och 18§).

Vilken utbildning som krävs för att bedriva viss undervisning framgår av "Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor".

Undantag görs för lärare som ska undervisa i modersmål, i ett yrkesämne (gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasienivå), individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. För dessa gäller att de även efter den 1 juli 2011 ska kunna anställas tills vidare och självständigt ansvara för undervisningen och besluta om betyg även om de inte har en utbildning som är avsedd för den under-

visning de ska bedriva. Anledningen är att det råder stor brist på lärare inom dessa områden.

Legitimationskrav införs den 1 juli 2012

Genom införandet av legitimation skärps regelverket ytterligare vad gäller vem som får anställas och användas för undervisningen.

Endast lärare/förskollärare som har legitimation och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisning (2 kap. 13 §) och anställas tills vidare i skolväsendet (2 kap. 20 §).

Även utländsk lärar- och förskollärarytbildning, ska kunna ligga till grund för legitimation. När utländsk lärarutbildning återopas vid ansökan om legitimation (från 1 juli 2011) ska Skolverket inhämta ett yttrande från Högskoleverket. Fram till 30 juni 2011 utfärdar Högskoleverket behörighetsbevis, vilket är jämförbart med en svensk lärarexamen.

Det är inte legitimationen i sig utan lärarens/förskollärarens behörighet som avgör var i skolväsendet (skolformer, årskurser och ämnen) hon/han får undervisa.

Endast legitimerade lärare/förskollärare får ha det yttersta ansvaret, och därmed det individuella ansvaret, för den undervisning som hon/han bedriver och självständigt besluta om betyg. Härmed tydliggörs vem som ska vara direkt ansvarig för undervisningen och vem som ska kunna ställas till svars för eventuella brister i den professionella yrkesutövningen, (2 kap. 15 § första stycket).

För lärare/förskollärare som är behörig men inte legitimerad och som bedriver undervisning gäller att hon eller han får ha ansvar för att bedriva så bra undervisning som möjligt men det är rektor respektive förskolechef som ytterst är ansvarig för undervisningen, 2 kap. 15 § andra stycket.

Lärare/förskollärare som inte tilldelats legitimation får inte använda beteckningen legitimerad lärare/förskollärare (2 kap. 16 §). Däremot får hon/han fortsätta att arbeta som lärare/ förskollärare med beaktande av de begränsningar som följer av skollagen från och med den 1 juli 2012 och 1 juli 2015 vilket innebär att hon/han inte självständigt ansvarar för undervisningen eller får besluta om betyg.

Lärare/förskollärare som är behörig och anställs tills vidare *före* den 1 juli 2011 men som inte är legitimerad får under en övergångsperiod, dock längst till och med den 30 juni 2015, självständigt ansvara för undervisningen och besluta om betyg. Därefter ska beslut om betyg fattas tillsammans med en legitimerad lärare alternativt av rektor.

Undantag görs för lärare som ska undervisa i modersmål, i ett yrkesämne (gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasienivå), individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. För dessa gäller att de även efter den 1 juli 2012 ska kunna anställas tills vidare trots att de saknar behörighet och legitimation, (2 kap. 18 §).

Genom införandet av legitimation kommer kravet på utbildning för att bedriva undervisning bytas ut mot krav på legitimation och behörighet för den aktuella undervisningen (2 kap. 13 §).

2. Inför anställning av lärare/förskollärare som har behörighetsgivande examen (tidigare lärarexamen och behörighet)

Lärare/förskollärare som har lärar- eller förskolläraryxamen och behörighet i de ämnen eller årskurser som anställningen avser kan anställas tills vidare fram till den 30 juni 2012. Därefter krävs för tillsvidareanställning både behörighetsgivande examen inom de ämnen eller årskurser som anställningen avser och legitimation.

Utländska utbildningar kommer från och med den 1 juli 2012 att kunna ligga till grund för legitimation. Legitimerad lärare/förskollärare kan då anställas tills vidare och självständigt ansvara för undervisningen och besluta om betyg.

3. Inför anställning av lärare/förskollärare som har lärar- eller förskolläraryxamen men inte genomfört introduktionsperiod (t.ex. nyutexaminerade)

Reglerna om introduktionsperiod gäller från och med den 1 juli 2011.

Efter examen måste läraren/förskolläraren genomföra en introduktionsperiod under ett läsårs tjänstgöring eller motsvarande på heltid i huvudsak inom ramen för den nivå läraren respektive förskolläraren genom sin utbildning fått behörighet att undervisa. Först därefter kan hon/han ansöka om legitimation hos Skolverket. Under introduktionsperioden anställs lärare/förskollärare tidsbegränsat.

4. Vid anställning av lärare/förskollärare som har genomfört introduktionsperiod (har legitimation)

Lärare/förskollärare som anställs höstterminen 2011 eller senare och avlagt behörighetsgivande examen eller fått ett behörighetsbevis från Högskoleverket och arbetat motsvarande ett läsår den 1 juli 2012 (i en eller flera anställningar som lärare/förskollärare), kan anställas tills vidare. Från 1 juli 2012 krävs att läraren/förskolläraren har legitimation för att anställas tills vidare.

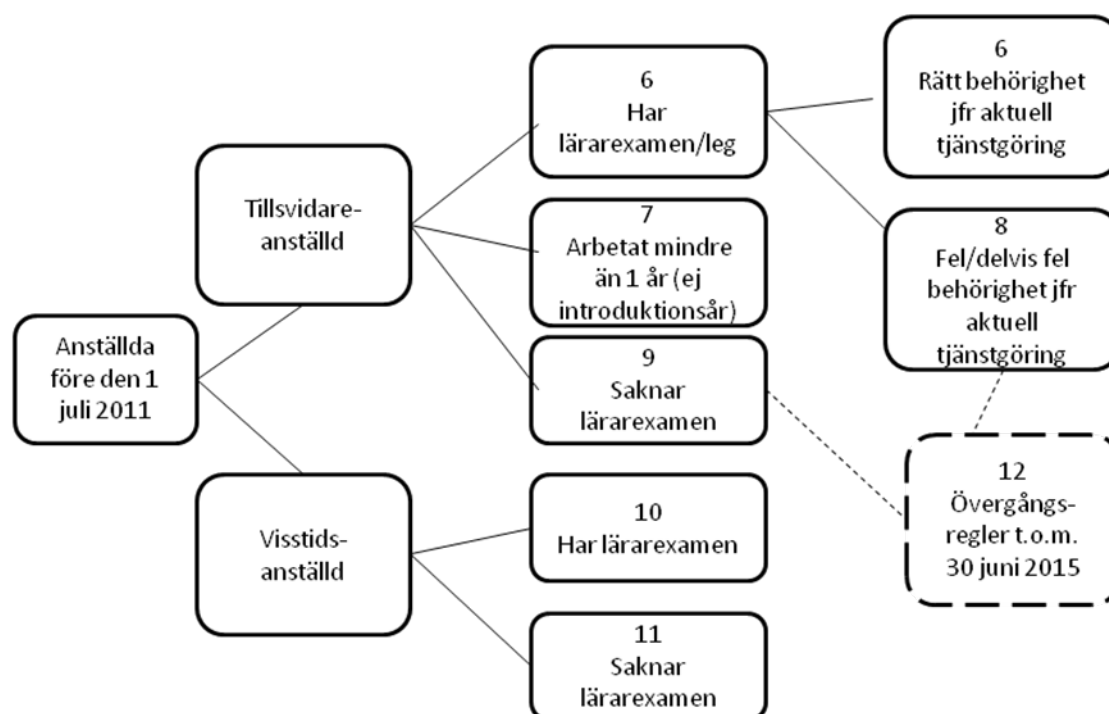
5. Inför anställning av lärare/förskollärare som saknar lärar- eller förskolläraryxamen

Om det inte finns någon annan att tillgå inom huvudmannens organisation som har behörighet och eller legitimation (från och med 1 juli 2012), får huvudmannen använda annan person för att bedriva undervisningen. Detta gäller dock endast om personen är lämplig att bedriva undervisning och att personen i så hög utsträckning som möjligt har utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen eller om det finns särskilda skäl med hänsyn till eleverna eller barnen. Denna person får användas för undervisning högst ett år i sänder med (2 kap. 21 §).

Om anställningen är tänkt att pågå under sex månader eller mer måste huvudmannen fatta ett särskilt beslut om anställningen. Det är möjligt för huvudmannen att delegera beslut till t.ex. rektor/förskolechef.

Lärare och förskollärare anställda före den 1 juli 2011

Bilden illustrerar olika förutsättningar för lärare/förskollärare som är anställda före den 1 juli 2011. Numreringen i boxarna hänvisar till respektive underrubrik nedan.

6. Lärare/förskollärare som är tillsvidareanställd med lärarexamen och är behörig

Lärare/förskollärare med lärar- eller förskolläraryxamen och som har den utbildning som anställningen avser, kan fortsätta att undervisa i de årskurser och ämnen de har behörighet för.

Lärare/förskollärare som sammanlagt arbetat minst ett läsår (i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare) kan ansöka om legitimation hos Skolverket, tidigast från och med 1 juli 2011.

7. Lärare/förskollärare som är tillsvidareanställd och har behörighetsgivande examen men arbetat mindre än ett år

Lärare/förskollärare som arbetat kortare tid än ett läsår måste genomföra introduktionsperioden inom ramen för sin tillsvidareanställning innan legitimation kan utfärdas av Skolverket. (2 kap. 16 § första stycket 1).

8. Lärare som är tillsvidareanställd med lärarexamen men saknar behörighet i visst ämne

Det räcker inte att lärare har lärarexamen för att uppfylla kvalifikationskraven för en tillsvidareanställning. Det krävs även behörighet inom *samtliga ämnesområden* inom vilka undervisning ska bedrivas.

Dessa lärare behöver komplettera sin utbildning så att de får behörighet inom samtliga ämnen inom vilka undervisning ska bedrivas. Detta ska ha genomförts senast den 30 juni 2015. Syftet är att lärare under en övergångsperiod på fyra år i huvudsak ska få användas under pågående anställning i samma omfattning som tidigare. Detta framgår av 33§ lagen om införande av skollagen.

Om lärare inte har kompletterat sin utbildning så att hon/han fått behörighet i samtliga ämnen inom vilken undervisningen ska bedrivas före 1 juli 2015 och det inte finns någon annan att tillgå inom huvudmannens organisation som har behörighet/legitimation, får huvudmannen använda läraren för att bedriva undervisningen. Detta gäller dock endast om personen är lämplig att bedriva undervisning och att personen i så hög utsträckning som möjligt har utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen eller det finns särskilda skäl med hänsyn till eleverna eller barnen. Denna person får användas för undervisning högst ett år i sänder. Huvudmannen måste fatta ett särskilt beslut om undervisningen är tänkt att pågå under sex månader eller mer. Det är möjligt för huvudmannen att delegera beslut till t.ex. rektor.

9. Lärare som är tillsvidareanställd utan lärarexamen eller legitimation

Lärare som inte har examen för den undervisning som ska bedrivas behöver komplettera sin utbildning till behörighetsgivande examen.

Lärare som saknar legitimation men som har anställts *före* den 1 juli 2011 har trots detta rätt att besluta om betyg och att ansvara för undervisning, dock längst till den 30 juni 2015. Det framgår av 33 § lagen om införande av skollagen.

Lärare som inte är legitimerad den 1 juli 2015 får inte självständigt besluta om betyg eller ansvara för undervisning utan detta ska ske tillsammans med en lärare som är legitimerad eller rektor.

Om läraren inte har kompletterat sin utbildning och är legitimerad senast 2015 har arbetsgivaren att överväga och bedöma hur verksamheten ska organiseras. Se vidare ”Förutsättningar och möjligheter under övergångstiden fram till 2015”, sid 10.

10. Lärare som är visstidsanställd och har lärarexamen men helt eller delvis saknar behörighet för den undervisning som ska bedrivas

I både den gamla och den nya skollagen finns en möjlighet att tidsbegränsat anställa lärare som helt eller delvis saknar behörighet för den undervisning som ska bedrivas. Den nya skollagen ställer dock strängare krav på vem som kan anställas på en tidsbegränsad anställning. Anställning får ske under högst ett år i sänder.

Om det inte finns någon annan att tillgå inom huvudmannens organisation som har behörighet/legitimation, får huvudmannen använda annan person för att bedriva undervisningen. Detta gäller dock endast om personen är lämplig att bedriva undervisning och att personen i så hög utsträckning som möjligt har utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen eller det finns särskilda skäl med hänsyn till eleverna eller barnen. Denna person får användas för undervisning högst ett år i sänder. Om anställningen är tänkt att pågå under sex månader eller mer måste huvudmannen fatta ett särskilt beslut om anställningen. Det är möjligt för huvudmannen att delegera beslut till t.ex. rektor.

11. Lärare/förskollärare som är visstidsanställd och saknar lärarexamen

Huvudmannen får från och med den 1 juli 2011 inte anställa den som inte uppfyller skollagens krav på behörighet på en tillsvidarebefattning. Huvudmannen kan dock under de förutsättningar som anges i punkten 8, sista stycket anställa den som inte uppfyller skollagens krav på visstid. Den som anställs efter den 1 juli 2011 och inte uppfyller skollagens krav på behörighet får dock inte själv besluta om betyg eller ansvara för undervisningen.

Anställningen får ske under högst ett år i sänder. Se ovan, punkt 10 sista stycket.

12. Övergångsregler till och med 30 juni 2015 för tillsvidareanställda lärare/förskollärare som saknar lärarexamen eller som delvis saknar behörighet i ämnen inom vilken undervisning bedrivs

Om anställningen påbörjades före 1 juli 2011 kan lärare/förskollärare fortsätta undervisa och sätta betyg under en övergångsperiod dock längst till den 30 juni 2015.

Det gäller för både lärare som saknar lärarexamen och lärare som har examen men som delvis saknar behörighet i ämnen inom vilken undervisning bedrivs.

Dessa lärare behöver dock komplettera och skaffa sig en lärarexamen alternativt behörighet i aktuellt ämne om de efter den 30 juni 2015 ska kunna fortsätta ansvara för undervisningen och sätta betyg.

Undantag för modersmållärare och yrkeslärare på gymnasienivå

Lärare som ska undervisa i modersmål, i ett yrkesämne (gymnasieskolan, gymnasie-särskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasienivå), individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning får utan lärar- eller förskollärarexamen anställas tillsvidare förutsatt att:

1. det saknas sökande som har utbildning avsedd för undervisning i modersmålet eller yrkesämnet
2. den sökande har tillräcklig kompetens i modersmålet eller yrkesämnet
3. det finns skäl att tro att den sökande är lämpad att bedriva undervisningen

Kompletterande utbildningar för att nå examen och/eller breddning

Det finns olika möjligheter för lärare att utbilda sig vidare för att nå examen och/eller behörighet i fler ämnen. Statens särskilda satsningar för att lärare ska kunna vidareutbilda sig är

- Lärarlyftet 2 - riktar sig till tillsvidareanställda lärare som har lärarexamen men som nu undervisar i ämnen de inte har behörighet för. Start från våren 2012. För mer information se www.skolverket.se
- VAL - vidareutbildning för verksamma lärare som saknar lärarexamen. För mer information se www.use.umu.se/utbildning%20/valprojektet/

Dessutom finns ordinarie utbildningar på högskolor som erbjuder lärarutbildning.

Förutsättningar och möjligheter under övergångstiden fram till 30 juni 2015

Lärarens handlingsalternativ

- A. Läraren har möjlighet att under övergångstiden fram till 30 juni 2015 komplettera sin utbildning till examen och/eller rätt behörighet
  - Det är lärarens eget ansvar att komplettera sin utbildning till examen och/eller breddad behörighet
  - Det är lärarens eget ansvar att finansiera sin kompletterande utbildning
  - Arbetsgivaren kan bidra till eller uppmuntra läraren/förskolläraren att vidareutbilda sig till examen eller breddad behörighet men har ingen skyldighet till detta
- B. Läraren fortsätter att undervisa utan att komplettera sin utbildning

Arbetsgivarens handlingsalternativ då läraren inte har kompletterat sin utbildning:**A. Läraren kan användas för undervisning**

- men får inte självständigt ansvara för undervisningen eller besluta om betyg
- legitimerad lärare och/eller rektor beslutar om betyg

Huvudmannen måste fatta beslut om undantag för att kunna *använda* lärare som saknar behörighet för den aktuella undervisningen. Beslutet får avse högst ett år.

B. Annan lärare med rätt behörighet finns att tillgå. Sådana lärare rekryteras och används för undervisningen.

- Lärare som saknar ”rätt” behörighet kan bli övertalig
- Förändring i organisationen kan resultera i uppsägning på grund arbetsbrist, se cirkulär 2004:50 ”Saklig grund för uppsägning av lärare på grund av arbetsbrist” och cirkulär 09:9 ”Arbetsrättsliga regler vid uppsägning på grund av arbetsbrist”

Övrigt**Behörighetsförordning**

Regeringen tydliggör i ”Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor” vilken utbildning som krävs för undervisning i olika årskurser och ämnen/verksamheter.

Ledning förskola/skola

Rektor respektive förskolechef med dessa arbetsuppgifter ska benämnas på detta sätt och någon annan får inte använda dessa benämningar. Behörighetskrav för anställning som förskolechef – pedagogisk insikt (lika som för rektor). Statlig befattningsutbildning är obligatorisk för nyanställda rektorer från den 15 mars 2010.

Delat ledarskap är inte tillåtet. En ställföreträdare för rektor respektive förskolechef får dock utses.

Fritidspedagoger

En fritidspedagog eller den som har en motsvarande examen som är inriktad mot arbete i fritidshem kan få lärarlegitimation, om hon / han genom vidareutbildning har blivit behörig i något ämne och har arbetat minst ett läsår eller motsvarande på heltid.

Lektor

Lärare eller förskollärare som har minst en licentiatexamen och under fyra år visat god pedagogisk skicklighet kan ansöka hos Skolverket om att bli utnämnd till lektor.

Vidare information

Skollagen (SFS 2010:800)

Lag om införande av skollagen (SFS 2010:801)

Förordning (SFS 2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor

Dessa lagar och förordningen kan sökas via:

<http://lagrummet.se/rattsinformation/Lagar-och-forordningar/> Svensk författningssamling (SFS) i fulltext

Frågor

Frågor med anledning av innehållet i detta cirkulär besvaras i första hand av:
Ulla Gummeson, Göran Hellmalm, Phia Moberg, Susanne Lavemark och Alexandra Wählstedt.

Arbetsrättsliga frågor:

Hans-Henrik Helldahl, Christina Madfors, Johanna Read Hilmarsdottir.

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Arbetslivssektionen

Britt-Inger Kajnäs

Ulla Gummeson